

This Project is co-funded by the European Union and the Council of Europe.
Bu Proje, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

20 NO'LU GÖRÜŞ (2017)

HUKUKUN YEKNESAK ŞEKİLDE UYGULANMASINDA MAHKEMELERİN ROLÜ

AVRUPA HÂKİMLERİ DANIŞMA KONSEYİ (CCJE)

Strazburg, 10 Kasım 2017

20 NO'LU GÖRÜŞ (2017)

HUKUKUN YEKNESAK ŞEKİLDE UYGULANMASINDA MAHKEMELERİN ROLÜ

Avrupa Konseyi

Mayıs 2023

**20 No'lu Görüş (2017) Hukukun Yeknesak
Şekilde Uygulanmasında Mahkemelerin Rolü
Opinion No 20 (2017) The Role of Courts with
Respect to the Uniform Application of the Law**

Bu çalışmada ifade edilen görüşler yazarların sorumluluğundadır ve Avrupa Konseyi resmi politikasını yansıttığı anlamına gelmemektedir.

Metnin orijinali Avrupa Konseyine aittir ve Avrupa Konseyinin izniyle kullanılmıştır. Bu çeviri, Avrupa Konseyi ile anlaşılabilir olarak yayımlanmış olup tüm sorumluluğu tercümana/tercümanlara aittir.

Bu belgenin çevirisi ve basımı, Avrupa Konseyi ve Türkiye Cumhuriyeti Yargıtay Başkanlığı tarafından yürütülen ve sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimi olan "Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi" Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi tarafından finanse edilmiştir.

Avrupa Konseyinin Sözleşmeler, Tavsiye Kararları veya Kararlar gibi yasal belgelerinin içeriğinin bir kısmını veya tamamını Fransızca veya İngilizce olarak çoğaltmak için herhangi bir lisans gerekmemektedir. Kaynak metin "© Avrupa Konseyi, 2023" ibaresi ile birlikte mutlaka belirtilmelidir. Belgenin tamamının ya da belirli kısımlarının çoğaltılması/çevirisi ile ilgili diğer her türlü talep için Avrupa Konseyi İletişim Müdürlüğü ile irtibata geçilmelidir (F-67075 Strasbourg Cedex veya publishing@coe.int).

Bu belge ile ilgili diğer tüm yazışmalar Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi'ne yönlendirilmelidir.

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi
R. Tagore Cad. Yunus Ensari İş Merkezi No:10/7-8,
Yıldızevler Mah. 06550, Ankara, Türkiye
E-mail: ankara.office@coe.int

Editör: Dr. Mustafa Saldırım
Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı

Tasarım: Kurtuluş Karaşın

© Avrupa Konseyi, Ocak 2023. Tüm hakları saklıdır. Lisans sahibi belirli koşullar altında Avrupa Birliği'dir.

Basım: Matbuu Baskı ve İnternet Hizmetleri

I | Giriş

- 1 Hukukun tutarlı ve yeknesak şekilde uygulanması; hukukun genelliğini, kanun önünde eşitliği ve hukuki kesinliği sağlar. Öte yandan hukukun yeknesak şekilde uygulanmasını sağlama ihtiyacı; hukukun katılığına neden olmamalı, uygun şekilde gelişmesini gereksiz yere kısıtlamamalı veya yargı bağımsızlığı ilkesini tartışmalı hâle getirmemelidir.
- 2 Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi (CCJE), Bakanlar Komitesi tarafından kendisi için belirlenen görev tanımı doğrultusunda, hukukun yeknesak şekilde uygulanması konusunda mahkemelerin rolü üzerine düşünmeye ve uygulanabilir standartlar ve tavsiye kararları geliştirmeye karar vermiştir.
- 3 Bu Görüş; daha önceki CCJE Görüşleri, CCJE Hâkimlerin Magna Cartası (2010) ve özellikle Hâkimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı (1998) ve Bakanlar Komitesinin CM/Rec(2010)12 sayılı, hâkimlerin bağımsızlığı, etkinliği ve sorumluluklarına ilişkin Tavsiye Kararı (bundan sonra CM/Rec(2010)12 sayılı Tavsiye Kararı olarak anılacaktır) başta olmak üzere Avrupa Konseyinin ilgili diğer belgeleri temelinde hazırlanmıştır.
- 4 Bu Görüş, CCJE Bürosu¹ tarafından hukukun yeknesak şekilde uygulanmasında mahkemelerin rolüne ilişkin hazırlanan ankete CCJE üyelerinin verdiği yanıtları, Avrupa Konseyi tarafından atanan bilim uzmanı Profesör Aleš Galič (Ljubljana Üniversitesi, Slovenya) tarafından hazırlanan rapor ile ön taslağı ve ankete verilen yanıtların analizini dikkate almaktadır.

---

¹ Ankete verilen yanıtlar (ulusal raporlar) şu 34 ülkeden alınmıştır: Almanya, Andorra, Arnavutluk, Belçika, Birleşik Krallık, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çekya, Danimarka, Ermenistan, "Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti", Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İrlanda, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Karadağ, Kıbrıs, Lihtenştayn, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Moldova Cumhuriyeti, Monako, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovenya, Türkiye ve Ukrayna.

II | Hukukun Yeknesak Şekilde Uygulanması Neden Önemlidir?

- 5 Hukukun yeknesak şekilde uygulanması, kanun önünde eşitlik ilkesi yönünden esastır. Bunun yanında hukuki kesinlik ve öngörülebilirliğe ilişkin mülhazalar, hukukun üstünlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır. Hukuk devleti ilkesinin uygulandığı bir devlette vatandaşlar, haklı olarak, diğerleri ile eşit biçimde muamele görmeyi bekler ve benzer davalarda önceki kararlara güvenebilir, böylece eylemlerinin veya ihmallerinin hukuki sonuçlarını tahmin edebilir.
- 6 Hukuk devleti ilkesine² dayanan bir devletin temel bileşenlerinden biri olan halkın yargı sistemine güveni, çelişkili³ mahkeme kararlarının süregelmesi hâlinde azalır ve muhtemel bir hukuki belirsizlik durumu oluşabilir. Hukukun tutarlı ve yeknesak şekilde uygulanması, halkın mahkemelere olan güveninin artmasına katkıda bulunur ve halkın hakkaniyet ve adalet algısını geliştirir.
- 7 Taraflar hukuki durumlarını önceden bilebilirlerse, genellikle ilk aşamada mahkemeye gitmemeye karar verebilirler. Mümkün olduğu ölçüde avukatların müvekkillerine nasıl tavsiyede bulunacaklarını ve bunun sonucu olarak dava taraflarının da haklarını bilmeleri gerekir. Açık, tutarlı ve güvenilir kurallar ortaya koyan emsal kararlar/yerleşik içtihat (bundan sonra içtihat olarak anılacaktır), uyuşmazlıkların çözümünde yargı müdahalesi ihtiyacını azaltabilir. Özellikle yüksek mahkemeler tarafından benzer vakalarda verilen daha önceki kararlara dayanılarak davalar daha etkin bir şekilde çözülebilir.
- 8 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından yorumlandığı üzere, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (bundan sonra Sözleşme olarak anılacaktır) 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, aynı zamanda hukukun yeknesak şekilde uygulanmasına ilişkin gerekliliklerle de bağlantılıdır. Yorumlamadaki belirli farklılıklar, bir mahkemeler ağına dayanan herhangi bir yargı sisteminin doğal

² AİHM, Vinčić ve Diğerleri/Sırbistan, 44698/06, 1 Aralık 2009.

³ Lütfen bu Görüşün Fransızca versiyonunda "conflicting" (çelişkili) teriminin "contradictoire" olarak tercüme edildiğini dikkatinizde bulundurun.

bir özelliği olarak kabul edilebilir.⁴ Bu nedenle farklı mahkemeler, benzer olgusal koşullar ile bağlantılı olarak gündeme getirilen aynı hukuki sorunla ilgili farklı, ancak yine de rasyonel ve gerekçeli hükümlere varabilir.⁵

- 9 Ancak belirli koşullar altında ulusal mahkemelerin, özellikle de temyiz mahkemelerinin, çelişkili kararları Sözleşme'nin 6(1). maddesinde yer alan adil yargılanma hakkı yönünden ihlal teşkil edebilir. Bu nedenle (1) ulusal mahkemelerin içtihadında "derin ve uzun zamandır süregelen farklılıkların" bulunup bulunmadığı, (2) iç hukukun bu tutarsızlıkların üstesinden gelmek üzere mekanizma sunup sunmadığı, (3) bu mekanizmaların uygulanıp uygulanmadığı ve (4) uygunsa hangi etkiye sahip olduğu değerlendirilmelidir.⁶ CCJE, içtihadın tutarlılığı ve yeknesaklığı ile bireyin adil yargılanma hakkı arasındaki yakın bağı vurgulayan gelişmeyi memnuniyetle karşılamaktadır.

III | Bir Hukuk Kaynağı Olarak İçtihat Hukuku

- 10 Emsal kararların hukuk kaynağı olarak değerlendirilip değerlendirilmediğine ya da bağlayıcı olup olmadığına bakılmaksızın önceki kararlara atıfta bulunmak hem "Ortak Hukuk"ta hem de "Kıta Avrupası" hukuk sistemlerinde hâkimler için güçlü bir araçtır. Bununla birlikte CCJE, Ortak Hukuk ve Kıta Avrupası hukuk sistemleri arasında geleneksel olarak emsal kararlar ve içtihat açısından farklılığın özellikle önemli olduğunu genel itibarıyla kabul etmektedir.
- 11 Ortak Hukuk sisteminin esas olduğu ülkelerde hukuki bir sorunu çözüme kavuşturan yüksek mahkeme kararları, daha sonra benzer uyumsuzluklarda bağlayıcı emsal teşkil eder.⁷ Bu nedenle emsal kararlar prensipte hukuken bağlayıcıdır ve dolayısıyla gerçek bir hukuk kaynağı olarak kabul edilmektedir. Emsal kararlara bağlı olarak

⁴ AlHM, Tomić ve Diğerleri/Karadağ, 18650/09, 17 Nisan 2012.

⁵ AlHM, Şahin ve Şahin/Türkiye, 13279/05, 20 Ekim 2011.

⁶ A.g.e.

⁷ Bkz. Yargı kararlarının kalitesine ilişkin 11(2008) sayılı CCJE Görüşü, para. 45.

davadaki noktaları belirlemeye ilişkin hukuki ilke (*stare decisis*)⁸, içtihadî hukukun önemli bir yönüdür. Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde hâkimlerin bağımsızlığının teminatı geleneksel olarak, diğerlerinin yanı sıra, hâkimlerin bağımsız olduğu ve karar verirken benzer davalarda varılan yargı kararlarıyla değil, (yalnızca) Anayasa, uluslararası anlaşmalar, yazılı kanunlar ve hukukun genel ilkelerine bağlı olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Bu nedenle bazı Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde içtihat geleneksel olarak bağlayıcı bir hukuk kaynağı olarak kabul edilmemektedir. Sonuç olarak yalnızca aynı veya daha üst düzeydeki bir mahkemenin bir emsal kararı bozabileceği veya daha alt düzeydeki de dâhil olmak üzere her mahkemenin keyfî olmaması koşuluyla içtihattan ayrılıp ayrılamayacağı konularında Ortak Hukuk ve Kıta Avrupası hukuk sistemleri arasında ciddi farklılıklar süregelmektedir.

- 12** Bununla birlikte CCJE, Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde özellikle görevleri hukukun yeknesak şekilde uygulanmasını sağlamayı içeren en yüksek mahkemelerin içtihadının hâkimlere rehberlik ettiğini gözlemlemiştir.⁹ CCJE, üyelerinin raporlarından Kıta Avrupası hukukunun uygulandığı yargı bölgelerinin çoğunda alt mahkemelerin resmî olarak yüksek mahkemelerin kararlarıyla bağlı olmamasına karşın genellikle benzer hususlarda hukukun tutarlı biçimde uygulanmasını sağlamadaki rolünün bilincinde olan daha yüksek mahkemelerin, en yüksek mahkemelerin ve temyiz mahkemelerinin¹⁰ kararlarını takip edeceğini gözlemektedir. Bunun yanında, Kıta Avrupası hukuk geleneğine sahip bazı ülkelerde, yüksek mahkemenin büyük daire (*en banc*) veya genişletilmiş daire biçimindeki toplantısı sonucunda verdiği bazı kararları, büyük daire tarafından başka bir karar alınıncaya kadar tüm mahkemeler veya yüksek mahkemenin tüm heyetleri için bağlayıcıdır.

⁸ *Stare decisis* Latince “verilen kararların arkasında durmak/verilen kararları bozmamak” anlamına gelir.

⁹ Bkz. Yargı kararlarının kalitesine ilişkin 11(2008) sayılı CCJE Görüşü, para. 48.

¹⁰ İlgili Görüşün amaçları bakımından, “yüksek mahkemeler” terimi, en üst derece mahkemelere atıfta bulunmak için kullanılacaktır.

- 13** Sonuç olarak Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde mahkeme kararları, özellikle bir yüksek mahkemenin kararları, o kararın verildiği spesifik davadan daha geniş kapsamda öneme sahiptir ve bu açıdan bir hukuk kaynağı olarak kabul edilebilir. Kıta Avrupası hukuk sistemleri ile ilgili olarak CCJE üyeleri tarafından sunulan raporlara göre hukukun yeknesak şekilde uygulanması kavramının temelini hukukun üstünlüğü, kanun önünde eşitlik, adalet ilkesi ve adil yargılanma hakkı ile ilgili anayasada belirtilen kurallar ve yüksek mahkemelerin konumu oluşturmaktadır. Bu nedenle, yasama düzeyinde mahkemelerin teşkilat yapısına ilişkin kanunlar (özellikle yüksek mahkemenin yetkileri), anayasa mahkemelerine ilişkin kanunlar ve yüksek mahkemelere erişim için filtreleme kriterlerini belirleyen kanunlar önemlidir.
- 14** Emsale bağlı olma (*stare decisis*) ilkesi doğrultusunda emsal karar, ilgili olduğu konuda önem taşır. Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde emsal bakımından önem taşıması için geleneksel olarak kararların tamamının belirli bir noktada birbiriyle uyum içinde olması (yerleşik içtihat, *jurisprudence constante*, *ständige Rechtsprechung*) yönünde yerleşmiş bir eğilim gereklidir. Bu, yüksek mahkemenin henüz karara bağlanmamış hukuki bir konuda ilk kez karar vermesi durumunda kararın içtihadi nitelikte olmasını kesinlikle engellemeyecektir. İchtihadın yerleşik olarak kabul edilebileceği noktanın nasıl belirleneceği konusunda bir formül bulunamayacağı kabul edilmektedir. Kıta Avrupası hukuk sistemlerindeki çok sayıda yüksek mahkeme, gelecekteki davalarda uygulanabilir olması öngörülen standartları belirleme niyetiyle davaları seçme yetkisine sahiptir. Bu nedenle, bu davalarda yüksek mahkemenin kararı, emsal oluşturma niyetiyle verildiğinde, güvenilir içtihat sayılabilir.

IV | Yeknesak İchtihat Oluşturma Yolları

a Resmî, yarı resmî ve gayriresmî mekanizmalar

- 15** İchtihat tutarlılığının sağlanmasında mahkemelerin rolüne ilişkin resmî, yarı resmî ve gayriresmî mekanizmalar vardır.

- 16** Temyiz mahkemelerine¹¹ ve özellikle yüksek mahkemelere veya Yargıtaya götürülen resmî davalar, hukukun yeknesak şekilde yorumlanması ve uygulanması üzerinde en çok doğrudan etkiye sahiptir. Yüksek mahkemelerdeki bu tür davalara şu örnekler verilebilir: (1) Münferit bir dava tarafının temyiz başvurusuna ilişkin karar verme (hukuki hususlarda nihai temyiz; revizyon, temyiz), (2) hukukun yeknesak şekilde uygulanmasını veya içtihat yoluyla gelişimini sağlamak amacıyla bir savcı (veya benzer bir kamu kurumu) tarafından yüksek mahkemeye götürülen, bu tür bir başvurunun çoğu sistemde tespit kararıyla sonuçlandırıldığı ve eldeki davanın taraflarının haklarını etkilemediği özel temyiz başvuruları, (3) münferit bir davadaki temyize dayalı olarak değil, tamamen soyut bir şekilde yorumlayıcı ifade (“tutarlılık/yeknesaklık kararı”, görüşler, ilkeler çerçevesinde oluşturulan hukuki görüşler) oluşturma ve (4) bir alt mahkemenin talebi üzerine, dar bir şekilde tanımlanmış hukuki hususlara ilişkin derdest davalarda alınan ön kararlar.
- 17** Yarı resmî mekanizmalar arasında hâkimlerin bir mahkeme içinde, aynı derecedeki farklı mahkemelerin hâkimleriyle veya hiyerarşik olarak daha üst kademede bir mahkemenin hâkimleriyle düzenli olarak planlanan toplantıları gibi örnekler yer almaktadır. Bu tür toplantılar tamamen gayriresmî bir niteliğe sahip olabilir ya da belirli bir dereceye kadar kurumsal olabilir. Yerleşik içtihat (örneğin hukuk davalarında kişisel yaralanmalara ilişkin tazminat tarifeleri, ceza davalarında verilen cezalar veya geçerli bir avukatlık tarifesi bulunmadığı durumlarda geri ödenebilir avukatlık ücretleri) doğrultusunda uygulanabilir ilkelere dikkat çekilen “rehber ilkeler” (genellikle bireysel değerlendirmeler için alan bırakan) yayımlamak benzer etkiler yaratabilir.
- 18** Üçüncü olarak, uygulamada birbirinden ayrışan içtihatlar bulunduğu bazı usul hukuku ve maddi hukuk konularında mutabakat sağlamaya çalışan hâkimler arasında gayriresmî istişareler gibi tamamen gayriresmî mekanizmalar mevcuttur. Devam eden hukuk

---

¹¹“Temyiz mahkemeleri” terimi, aynı zamanda, temyiz heyetleri anlamına da gelmektedir.

eğitimi ve yargı eğitimi, içtihadın yeknesaklığı ve öngörülebilirliği açısından son derece önemlidir.

- 19** Bu yarı resmî ve gayiresmî mekanizmalar, hukukun yeknesak Şekilde uygulanmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ancak bu bağlamalarda varılan sonuçlar, bireysel olarak hâkimin bağımsızlığını ihlal edemez.

b *Yüksek mahkemelerin rolü*

- 20** İtihatdaki çelişkiler hakkında kesin olarak karar vermek bir yüksek mahkemenin öncelikli görevidir. Yüksek mahkeme, tutarsızlıkları düzeltmek için içtihadın yeknesaklığını sağlamalı ve böylece halkın yargı sistemine güvenini korumalıdır.¹² Bir yanda içtihadın yeknesaklığına ilişkin mülahazalar ile diğer yanda yüksek mahkemeye erişim mekanizmaları arasında doğal bir bağlantı vardır.

- 21** CCJE, hukuk gelenekleri ve yargı teŐkatlarındaki farklılıklar nedeniyle, yüksek mahkemelere eriŐimin Avrupa genelinde farklı Şekilde gerçekleŐtiđini kabul etmektedir. Aynı durum, yüksek mahkemelerin ağırlıklı olarak özel iŐlev mi, yoksa kamu iŐlevi mi yürütmesi gerektiğine ilişkin kavramlar için de geçerlidir. İlki, her bir davanın taraflarının yararına adil ve doğru bir Şekilde zme kavuşturulması için çaba sarf edilmesidir. İkincisi ise, içtihadın yeknesaklığını ve hukukun gelişimini sağlamada kamu menfaatini korumak ve teşvik etmekle ilgilidir. Bu husus, bu Görüşün kapsamı dıŐına çıkacağından CCJE, yüksek mahkemelerin nasıl organize edileceğini ve bunlara nasıl eriŐileceđini belirlemeye çalıŐmamaktadır.¹³ Bununla birlikte, yüksek mahkemenin yeknesak içtihat oluşturma sorumluluğu, davaların yüksek mahkeme tarafından kabul için yeterli ŐeŐim kriterlerinin oluŐturulmasını gerektirebilir. Sınırsız temyiz baŐvurusu hakkına izin veren ülkeler, temyize gitme izni alma gerekliliği veya başka uygun filtreleme mekanizmaları getirmeyi göz önünde bulundurabilir. Temyiz izni verme kriterleri, yüksek mahkemenin hu-

¹² AlHM, Albu ve Diğerleri/Romanya, 34796/09, 12 Mayıs 2012.

¹³ Bkz. Yargı kararlarının kalitesine ilişkin 11(2008) sayılı CCJE Görüşü.

kukun yeknesak şekilde yorumlanmasını teşvik etme rolünü yerine getirmesini kolaylaştırmalıdır. Bu bağlamda, CCJE, R(95)5 sayılı Tavsiye Kararı'nda¹⁴ ifade edilenleri hatırlatmaktadır.

- 22** Temyiz izni vermek için bu tür kriterlerin uygulanması, daha açık olarak, bir yüksek mahkemenin konunun çözümlenmesine ilişkin kararının münferit davanın kapsamının ötesinde bir öneme sahip olduğu anlamına gelir. Genel olarak gelecekteki davalarda takip edilmesi beklenen böyle bir karar, alt mahkemeler ve tüm müstakbel dava tarafları ve avukatları için değerli bir rehberlik sunar. Yalnızca bu tür seçim kriterleri, sadece emsal değeri olan davaların bir yüksek mahkeme tarafından karara bağlanmasını sağlar. Bunlar, aynı zamanda, bu nitelikteki tüm davaların bir yüksek mahkemeye ulaşmasını sağlayabilecek yegâne kriterlerdir. Bu nedenle bir yüksek mahkeme, ileride hukukun tüm alanlarındaki davalarda etkili olması gereken kuralları belirleme işlevini etkili şekilde yerine getirebilir. Hukuk davalarında bir talebin değeri veya ceza davalarında söz konusu cezanın ağırlığı gibi diğer seçim kriterleri bu amaçlara hizmet edemez.
- 23** CCJE, yüksek mahkemelerin içtihadın yeknesaklığını sağlama ve sürdürme sorumluluğunun, yüksek mahkemenin mümkün olduğunca sık müdahale etmesi gerektiği şeklinde anlaşılması gerektiği görüşündedir. Bu tür bir yaklaşım, yüksek mahkemenin davaları ele almasında gecikmelere neden olmanın ve karar kalitesini düşürmenin yanı sıra yüksek mahkemenin kendi içtihadı içinde kaçınılmaz şekilde çelişkilere yol açacaktır. Bu durumda bir yüksek mahkeme tarafından karara bağlanan davaların sayısı aşırı derecede yüksek olduğunda içtihadın sıklıkla gözden kaçırılması da kaçınılmazdır. Bu nedenle alt mahkeme kararlarındaki çelişkiler, yalnızca yüksek mahkemeye sınırsız erişim sağlanmasıyla düzeltilemez.

¹⁴ Bkz. Bakanlar Komitesinin hukuk ve ticaret davalarında temyiz sistemleri ile usullerinin işleyişinin tanıtılması ve geliştirilmesi hakkında R(95)5 sayılı Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı (Madde 7/c): "Temyiz mahkemesine başvuru, özellikle üçüncü aşamada yargı denetimi gerektiren davalarda, örneğin hukuku geliştirecek veya hukukun tutarlı şekilde yorumlanmasına katkıda bulunacak davalarda kullanılmalıdır. Ayrıca temyiz hakkı, davanın kamu açısından genel olarak önem taşıyan hukuki bir hususla ilgili olduğu durumlarla sınırlandırılabilir. Temyiz başvurusunda bulunan kişiden davanın bu tür amaçlara ne şekilde katkıda bulunacağını gerekçelerini belirtmesi istenmelidir."

- 24** Aynı mahkeme dâhilinde içtihat tutarlılığını sağlamaya yönelik araçların varlığı özellikle yüksek mahkemeler için geçerlidir. Yüksek mahkemenin içtihat tutarlılığını sağlamak yerine bizzat kendisinin bir belirsizlik ve çelişkili içtihat kaynağı hâline gelmesi özellikle sıkıntılı bir durumdur. Bu nedenle, yüksek mahkeme bünyesinde, bu mahkeme içindeki tutarsızlıkları giderebilecek mekanizmaların mevcut olması büyük önem taşımaktadır. Bu tür araçlar, örneğin, şunları kapsayabilir: Yüksek mahkeme içtihadının farklı olduğu veya yerleşik bir emsal kararın yeniden ele alınması ve olası geçersiz kılınmasının düşünüldüğü durumlarda büyük dairelere sevkler veya daha büyük heyetler hâlinde toplanılması. Bir dairenin bir başka dairenin içtihadından ayrılması hâlinde ilgili daireyle en azından bir “görüş alışverişi”nde bulunması gerekebilir. Gayriresmî mekanizmalar da yukarıdaki 19. paragrafta belirtildiği üzere, önemlidir.
- 25** CCJE, istinaf yetkisi düzeyindeki (aynı istinaf mahkemesi içinde veya farklı istinaf mahkemeleri arasında) farklı bir içtihadın, yüksek mahkemeye (Yargıtaya) hukuki hususlara ilişkin ek bir temyiz başvurusunda bulunma olanağıyla en iyi şekilde ele alınabileceği görüşündedir.

c. *İstinaf mahkemelerinin rolü*

- 26** Yüksek mahkemelere erişim, bir hak mevzusundan istisna mevzusuna kayıyorsa, çoğu dava için en yüksek dereceli olanın istinaf mahkemeleri olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle istinaf mahkemeleri, hukukun yeknesak şekilde uygulanmasını güvence altına alma ihtiyacını da içeren adaletin kalitesini sağlamadaki rollerini yerine getirecek bir konumda olmalıdır. İchtihadın tutarlılığının sağlanması zaman alabilir ve bu nedenle, hukuki kesinlik ilkesine zarar vermeksizin çelişkili içtihat dönemlerine müsamaha gösterilebilir.¹⁵ Sonuç olarak, CCJE'nin görüşü doğrultusunda, bir yüksek mahkemeye istinaf mahkemeleri düzeyinde farklı kararlar olduğu anda müdahale etme görevi otomatik olarak yüklenemez. Çok sayıda davada, kanunların yeknesak şekilde uygulanmasının temyiz mahkemeleri

¹⁵ AIHM, Albu ve Diğerleri/Romanya, 34796/09, 12 Mayıs 2012.

düzeyinde zamanında sağlanması beklenebilir. Bu nedenle istinaf mahkemeleri, kanunların yeknesak şekilde uygulanmasını sağlama-
da önemli bir role sahiptir.

d İhtisas mahkemeleri

- 27** Yargı sisteminin en üstünde genel yargı yetkisine sahip tek bir yüksek mahkeme varsa, alt kademede ihtisas mahkemelerinin bulunması içtihadın tutarlılığı üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratmak zorunda değildir. Bununla birlikte birden fazla “yüksek mahkeme” veya nihai yargı yetkisine sahip mahkemeler varsa ve bunlar aynı hukuki konularla ilgilenebiliyorsa, bu, hukukun yeknesak şekilde uygulanmasıyla ilgili sorunlara neden olabilir. AİHM içtihadı uyarınca, bu tür davalarda, iç hukukta, birbiriyle bağlantısız ve birbirinden bağımsız olan bu yüksek mahkemeler arasındaki tutarsızlıkların giderilmesi için resmî veya gayiresmî mekanizmalar öngörülmesi ve bu mekanizmaların birleştirici etkiler üretmesi esastır.¹⁶

e Soyut olarak bağlayıcı yorumlayıcı ifadeler (in abstracto)

- 28** CCJE'nin görüşü doğrultusunda, bir yüksek mahkemenin geleceğe yönelik olarak (*pro futuro*) rehberlik yapmak ve böylece içtihadın yeknesaklığını ve hukukun gelişimini sağlamaktan oluşan kamusal rolü, uygun bir temyiz filtreleme sistemi aracılığıyla gerçekleştirilmelidir. Bir yüksek mahkemenin genel kurul oturumlarında mücerret olarak kabul edilen bağlayıcı yorumlayıcı ifadeler veya genel görüşler şeklindeki bu yöntem (*in abstracto*), kanun yapmaya tercih edilmelidir. Bazı ülkelerde¹⁷ (hâlen) mevcut olan bu tür araçlar, ön karar araçlarının aksine, gerçek hayattaki veya derdest davalardan bağımsız olarak ve bu tür davaların tarafları ve avukatları hukuki durumlarını tartışmadan kabul edilmektedir. CCJE, bu tür belgelerin içtihadın yeknesaklığı ve hukuki kesinlik üzerinde olumlu bir

¹⁶ AİHM, Şahin ve Şahin/Türkiye, 13279/05, 20 Ekim 2011.

¹⁷ Yukarıdaki 16. paragrafın 3 numarasında atıfta bulunulan bu mekanizmalar (bağlayıcı olduğu ve derdest bir davaya atıfta bulunulmadan verildiği için), aynı paragrafın 2 numarasında atıfta bulunulan ve hiçbir itirazın ortaya çıkmadıklarından farklıdır.

etkisi olabileceğini kabul etmekle birlikte, devlet erklerinin ayrılığı (kuvvetler ayrılığı) sisteminde yargının uygun rolü açısından endişe yarattığı kanaatindedir.

f **Ön kararlar**

- 29** Bazı ülkelerde alt derece mahkemelerinin, derdest davalar çerçevesinde, hukuki bir konunun yorumlanmasını yüksek mahkemeden talep etme imkânları vardır. Bu, ilerideki görüş ayrılıklarının önlenmesi yoluyla hukukun yeknesak şekilde uygulanmasına katkıda bulunabilir. Öte yandan bu tür ön kararlar, soruya henüz olgunlaşmamış bir yanıt verilmesine neden olabilir ve böylece hukukun ardışık biçimde gelişmesini engelleyebilir.

V | **İçtihadın Ayrılma**

a **Hukukun gelişimi için katılığı ve engelleri önleme ihtiyacı**

- 30** CCJE; hukukun eşitliğini, yeknesak şekilde yorumlanmasını ve uygulanmasını sağlamaya çalışmanın hukukun gelişimi konusunda katılığa ve buna ilişkin engellere yol açmaması gerektiği görüşündedir. Bu nedenle “benzer davalar benzer şekilde ele alınmalıdır” gerekliliği mutlak terimlerle çerçevelenmemelidir. İçtihadın geliştirilememesi ve uyarlanamaması reform veya iyileştirmeyi engelleme riski taşıyacağından, içtihadın geliştirilmesi başlı başında adaletin uygun şekilde yerine getirilmesine aykırı değildir.¹⁸ Toplumdaki değişiklikler, kanunun yeniden yorumlanmasına ve dolayısıyla bir emsal kararın geçersiz kılınmasına olan ihtiyacı tetikleyebilir. Ayrıca uluslararası mahkemeler ve antlaşma temelli organlar (Avrupa Birliği Adalet Divanı veya AİHM gibi) tarafından verilen kararlar, genellikle yerel içtihadı da uyarlama ihtiyacına yol açmaktadır.

¹⁸ AİHM, Şahin ve Şahin/Türkiye, 13279/05, 20 Ekim 2011, para. 58.

31 Kanunun önceki bir yorumunu iyileştirme ihtiyacı, içtihadattan ayrılmanın bir diğer nedeni olabilir. Ancak bu, yalnızca geçersiz kılma konusunda önemli ihtiyaçlar bulunduğu gerçeğe karşındır. CCJE'ye göre, hukuki kesinlik ve öngörülebilirlik konusundaki mülahazalar, üzerine yerleşik bir içtihadın mevcut olduğu hukuki bir konunun yeniden açılmayacağına ilişkin bir varsayımı desteklemelidir. Bu nedenle belirli bir konuya ilişkin içtihat ne kadar doğru ve düzgün bir şekilde oluşturulursa, ikna edici gerekçeler sunmak üzere bu tür içtihadattan ayrılan bir hâkimin üzerindeki yük de o kadar büyük olur.

b *Yerleşik içtihadattan ayrılmak için açık nedenler sunma gerekliliği*

32 CCJE, hâkimlerin hukuku genel olarak tutarlı bir şekilde uygulaması gerektiği, önceki içtihadattan ayrılmaya karar verilmesi hâlinde ise bunun kararda açıkça belirtilmesinin büyük önem taşıdığı yönündeki görüşünü hâlihazırda benimsemektedir.¹⁹ Gereğeden hâkimin konuyla ilgili yerleşik içtihadın farklı olduğunu bildiği açıkça anlaşılmalı ve daha önce kabul edilen görüşün neden geçerli olmadığı kapsamlı şekilde açıklanmalıdır. Ancak o zaman içtihadattan ayrılmının bilinçli olup olmadığı (hâkimin içtihadı değiştirmek amacıyla içtihadattan bilinçli olarak ayrılıp ayrılmadığı) veya mahkemenin önceki içtihadı ihmal edip etmediği ya da içtihadattan habersiz olup olmadığı belirlenebilir. İlaveten, ancak bu şekilde gerçek bir hukuk gelişimi sağlanabilir. Bu gerekliliklerin yerine getirilmemesi keyfi olarak değerlendirilebilir ve bireyin adil yargılanma hakkının ihlal edilmesine neden olur.²⁰

c *Yargı bağımsızlığı ilkesi ve içtihadın bağlayıcı gücü*

33 Ortak Hukuk'un uygulandığı ülkelerde emsale bağlı olma (*stare decisis*) ilkesi doğrultusunda, yalnızca üst mahkemeler ve bazı durumlarda aynı derecedeki mahkemeler önceki bir emsal karardan ayrılabilirken, alt mahkemeler genellikle üst mahkemelerin emsal kararlarıyla bağlıdır. Bu nedenle bu ikincisi (alt mahkemelerin üst

¹⁹ Bkz. Yargı kararlarının kalitesine ilişkin 11(2008) sayılı CCJE Görüşü, para. 49.

²⁰ Bkz. Brezovic/Hırvatistan davası, AIHM.

mahkemelerin emsal kararlarıyla bağılı olması) yargı bağımsızlığının gerekleriyle bağdaşmaz olarak kabul edilmemektedir.²¹

- 34** Bunun aksine, pek çok Kıta Avrupası hukuk sisteminde, hâkimlerin bağımsızlığının (anayasal) güvencesi, diğerlerinin yanında, hâkimlerin karar vermelerinde daha önce benzer davalarda varılan hiyerarşik olarak üst mahkemelerin yargı kararlarıyla değil, (yalnızca) Anayasa, uluslararası antlaşmalar ve kanunlarla bağılı olduğu şeklinde açıklanmaktadır. Bu nedenle alt mahkemelerin de hiyerarşik olarak üst mahkemelerin yerleşik içtihadından ayrılabilmesi kabul edilmektedir. CCJE, farklı hukuk geleneklerinin üst mahkemelerin emsal kararları ile alt mahkemelerdeki hâkimlerin yargı bağımsızlığı arasındaki ara bağlantı konusunda farklı algılara yol açabileceğini ve bu farklı yaklaşımların bir arada var olmaya devam edebileceğini kabul etmektedir.
- 35** Bununla birlikte, ilk olarak, alt mahkemenin üst düzeyde oluşturulan içtihattan ayrılması durumunda, yukarıdaki b alt bölümünde (paragraf 32) ayrıntılarıyla açıklandığı üzere, gerekçelere ilişkin gerekliliklerin tam olarak uygulanması esastır. İkinci olarak, bir alt mahkemenin bir üst mahkemenin içtihadından ayrılması durumunda, genellikle bu tür bir üst mahkemeye temyiz yolu açık olmalıdır. İkinci durumda üst mahkeme, ihtilafı konu ile ilgili son sözü söylemeli ve önceki içtihat konusunda ısrar edip etmeyeceğini veya alt mahkemenin içtihadını değiştirilmesi gerektiğine ilişkin argümanlarını kabul edip etmeyeceğini belirleyecek bir konumda olmalıdır.
- 36** Tarafların mevcut içtihadı haklı şekilde esas almaları hâlinde, bu içtihattan ayrılmayı düşünen mahkeme, CCJE'nin görüşü doğrultusunda, gereksiz sürprizlerden mümkün olduğunca kaçınmalıdır. Tarafların böyle bir değişikliğin gerçekten ele alındığını fark etmesini sağlamalı ve böylece onlara görüşlerini hazırlama ve uyarlama fırsatı tanınmalıdır. İstisnai durumlarda, geleceğe ilişkin olarak mevcut içtihadın kaldırılması (iptali) bile mevcut içtihadı haklı şekilde esas alan taraflara yönelik gereksiz katılımı önlemek için kabul edilebilir bir araç olabilir.

²¹ Açıkça söylemek gerekirse, Anglo-Sakson hukuk sistemlerinde alt mahkemeler tarafından verilen bir emsal karar, hiçbir zaman bir üst mahkeme için bağlayıcı değildir.

d Somut vakanın veya davanın özel koşullarının farklı olması nedeniyle emsal kararın uygulanmaması

- 37** Yargılama, eldeki davanın tüm özel koşullarının değerlendirilmesi anlamına gelir. Bu bakış açısından da yeknesaklığın sınırları vardır. İçtihadın ilgili ve önemli olması, önceki davanın gerçekten de temelde benzer vakalara dayandığını varsayar. İçtihat esas alınırken, önceki içtihadın uygulanacağı eldeki davanın bağlamı ve durumu göz önünde bulundurulmalıdır.
- 38** Somut vakanın veya davanın özel koşullarının farklı olması nedeniyle emsal kararın uygulanmaması bakımından uygun tekniklerin geliştirilmesi de dâhil olmak üzere, ilgili içtihadın analizine yeterli şekilde odaklanılmalıdır. Bunlar, önceki kararın görünüşte kapsadığı kategorideki bir davanın bu kategoriden çıkarılmasına neden olabilir, dolayısıyla yakın ve eleştirel bir analizde, önceki karar aslında ilgili bir emsal karar değildir. Söz konusu olgusal durumlardaki farklılıklarla gerekçelendirildiğinde iki uyumsuzluğun farklı şekilde değerlendirilmesinin çelişen içtihatlarla yol açacağı düşünülemez.

e Yerleşik içtihadı uymamanın hâkimler için sonuçları

- 39** İçtihat da dâhil olmak üzere hukuk bilgisi, yargısal ehliyet ve özenin bir yönüdür. Bununla birlikte, iyi niyetle hareket eden, yerleşik içtihadı bilinçli olarak ayrılan ve bunu yapmak üzere gerekçeler sunan bir hâkimin içtihadta değişiklik yaratma konusundaki cesareti kırılmamalıdır. İçtihadı bu şekilde ayırma, disiplin yaptırımları ile sonuçlanmamalı veya hâkimin çalışmalarının değerlendirilmesini etkilememeli ve yargı bağımsızlığının bir unsuru olarak görülmelidir.

VI | İçtihadın Yayınlanması ve Raporlanması

- 40** Hukukun yeknesak şekilde uygulanmasını sağlamak için yeterli bir içtihat raporlama sistemi esastır. En azından yüksek mahkemelerin ve istinaf mahkemelerinin kararları, yalnızca münferit davanın tarafları için değil, gelecekteki davalarda bu kararlara dayalı olarak hare-

ket etmelerini sağlamak üzere diğer mahkemeler, avukatlar, savcılar, akademisyenler ile halkın geneli tarafından bilinmesi için yayımlanmalıdır.²²

- 41 Resmî, yarı resmî ve özel türdeki raporlar, geleneksel olarak basılı biçimde veya özel ya da kamuya açık elektronik veri tabanları biçiminde olabilir. Hâkimler, yüksek mahkeme ve istinaf mahkemelerinin içtihadını kapsayan en az bir elektronik veri tabanına erişebilmeli ve bu veri tabanını ücretsiz olarak kullanmak üzere eğitim almış olmalıdır.
- 42 CCJE, farklı hukuk geleneklerinin farklı yargı kararlarını ve hangi kararların hangi biçimde yayımlanması gerektiğine ilişkin farklı anlayışları etkilediğini kabul etmektedir. Bununla birlikte CCJE, rapor edilen kararda, olgusal koşullara ve davanın bağlamına da yer verilmesi gerektiğinin göz önünde bulundurulmasını vurgulamak istemektedir. Böylece onun (rapor edilen kararın) yetersiz benzer koşullara dayalı olarak gelecekteki davalarda olası uygulamaları gereksiz şekilde genişletilmeyecektir. CCJE, emsal karar aramayı kolaylaştırmak için olgulara dayalı arka plan dâhil olmak üzere kararların özetlerini (dizinler veya anahtar sözcükleri) yayımlama uygulamasını memnuniyetle karşılamaktadır.
- 43 Yüksek mahkemelerin veya istinaf mahkemelerinin çok büyük miktarda içtihat ürettiği durumlarda, içtihadın yalnızca yayımlanması hâkimlerin, avukatların ve akademisyenlerin içtihadı olması gerektiği şekilde takip etmelerine henüz olanak tanımamaktadır. CCJE, bu tür durumlar için gelecekteki davalarda izlenecek önemli standartları belirleyen kararların bir seçkisinin bu kararların daha büyük ölçüde dikkate alınmasını sağlamak amacıyla yayımlandığı bir sisteme (örneğin “emsal kararlar seçkisi”) önem atfetmektedir.

---

²² Bkz. Adalet ve bilgi teknolojilerine (BT) ilişkin 14(2011) sayılı CCJE Görüşü.

VII | İlgili Diğer Hususlar

a Üç devlet erkinin sorumlulukları

- 44** Hukukun yeknesak şekilde uygulanması kavramı yasama, yürütme ve yargı olmak üzere tüm devlet organlarıyla ilgilidir. Devlet organlarının hukuk kurallarının tutarlılığını artırma ve bu kuralların tutarlı şekilde uygulanmasını güçlendirme yükümlülüğü olduğu için aynı zamanda bunların tamamı birbirine bağlı ve bağımlıdır. Kanun, olabildiğince açık, öngörülebilir ve tutarlı olmalıdır ve yasama organı, kanunlarda değişiklik yaparken, değişikliğin yapılmaya çalışıldığı alanlarda gelişen içtihadı dikkate almalıdır. Kanunlar mantıksal olarak tutarlıysa, iyi hazırlanmışsa, açık bir şekilde ifade edilmişse, gereksiz belirsizlikten kaçınılarak yapılmışsa ve kendi içinde çelişki içermezse, mahkemeler bu kanunların yeknesak şekilde uygulanmasını daha iyi sağlayabilir.
- 45** CCJE, iyi şekilde düzenlenmiş modern bir toplumda yasal reformların kaçınılmaz olduğunu kabul etmekle birlikte, sıklıkla ve bazen tutarsız şekilde ve aceleyle yapılan kanun değişikliklerinin yasama kalitesini ve hukuki kesinliği etkilediği konusunda uyarılmaktadır. Parça parça değiştirmenin doğası ve kanunların karmaşıklığı (değiştirildiği şekliyle) hukuki kesinlik ilkesini zayıflatmaktadır.
- 46** İchtihattaki çelişkiler bazen mahkemelerin yeknesak ve genel olarak kabul edilebilir bir yoruma varmasını engelleyen, muğlak hazırlanmış kanunlardan kaynaklanmaktadır. CCJE, bu tür durumlarda, kanunu değiştirmenin nihai olarak yasama organının sorumluluğunda olduğu görüşündedir. Bu, kazuistik ve ayrıntılı düzenlemenin arzu edilen bir amaç olduğu anlamına gelmemektedir. Geniş tanımlar ve açık normlar, mahkemelere çok ihtiyaç duyduğu esnekliği tanıdığından ve hukuki boşlukları doldurma ihtiyacı ortaya çıktığında faydalı olabileceğinden, genellikle vazgeçilmezdir. AİHM'in vurguladığı üzere, kesinlik son derece arzu edilir olmakla birlikte, aşırı katılığı da beraberinde getirebilir ve hukuk değişen koşullara ayak uydurabilir. ²³

²³ AİHM, Borisenko ve Yerevanyan Bazalt Ltd./Ermenistan, 18297/08, 14 Nisan 2009.

b Avukatların ve savcılarının rolü

- 47** Kanunların yeknesak şekilde uygulanmasını sağlamada avukatların ve savcılarının rolü çok önemlidir. Taraflar için en yüksek kalitede adaletin sağlanması amacıyla avukatlar ve savcılar tarafından yeterli katkı sağlanmalıdır. Avukatlar ve savcılar, içtihadı uygun bir şekilde araştırmalı ve önceki kararların uygulanabilirliği veya uygulanamazlığı için sırasıyla görüşler sunmalıdır.

c Uluslararası ve uluslararası hukukun yeknesak şekilde uygulanmasını sağlama

- 48** Hukukun uluslararası bir niteliğe kavuşturulması, yeknesaklığın uygulamada farklı ülkeler arasında nasıl sağlanacağı konusunda bir zorluk yaratmaktadır. Uluslararası antlaşmaların tüm akit devletlerde yeknesak şekilde uygulanmasının sağlanması ihtiyacı göz önünde bulundurulmalıdır. Ulusal kanunlar ile uluslararası antlaşmalar arasındaki çelişkilerden kaçınılmalıdır. Bir devletin “düalist (ikici) sisteme” (uluslararası hukukun doğrudan uygulanabilir olmadığı, uygulayıcı bir iç mevzuat gerektiği anlamına gelir) mi, yoksa “monist (tekçi) sisteme” (uluslararası hukukun ulusal hukuka aktarılmasına gerek olmadığı ve uluslararası antlaşma onaylandıktan sonra mahkemeler tarafından doğrudan uygulanabileceği anlamına gelir) mi bağlı olup olmadığına bakılmaksızın bu amaçlara ulaşılmalıdır. Bu, bir arada var olan ve kısmen bütünlük (entegre) hukuk sistemlerinin bir bütün olarak işlemlerini sağlamak için farklı düzeylerde hukuk kurallarının uygun etkileşiminin açıklığa kavuşturulmasını içermektedir.²⁴

²⁴ CCJE, bu konuyla ilgili olarak, uluslararası hukukun ve Avrupa hukukunun etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamada ulusal hâkimlerin rolüne ilişkin 9(2006) sayılı CCJE Görüşü'ne atıfta bulunmaktadır.

VIII | Temel Sonuçlar ve öneriler

- a** Emsal kararların hukuk kaynağı olarak kabul edilip edilmemesine veya bağlayıcı olup olmadığına bakılmaksızın, önceki kararlarla gerekçelendirme yapmak hem Ortak Hukuk hem de Kıta Avrupası hukuk sistemlerinin uygulandığı ülkelerdeki hâkimler için güçlü bir araçtır.
- b** Hukukun eşit ve yeknesak şekilde uygulanması, hukukun üstünlüğü ile yönetilen bir devlette hukukun genelliğini, kanun önünde eşitliği ve hukuki kesinliği sağlar. Kanunların yeknesak şekilde uygulanması, halkın hakkaniyet ve adalet algısı ile adaletin yerine getirilmesine ilişkin güvenini artırır.
- c** Mahkemelerin, özellikle de temyiz mahkemelerinin, süregelen çelişkili kararları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6(1). maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlaline neden olabilir.
- d** Hukukun yeknesak şekilde uygulanmasını sağlama ihtiyacı; katılığa yol açmamalı, hukukun uygun şekilde gelişmesini gereksiz biçimde kısıtlamamalı ve yargı bağımsızlığı ilkesini tehlikeye atmamalıdır.
- e** İçtihatteki çelişkileri gidermek, kanunların yeknesak ve tutarlı şekilde uygulanmasını sağlamak ve içtihat yoluyla hukukun gelişmesini sağlamak bir yüksek mahkemenin öncelikli görevidir.
- f** İçtihadın tutarlılığının ve yeknesaklığının sağlanması açısından, yüksek mahkemenin temyiz izni verme veya başka bir uygun filtreleme mekanizması kullanma yetkisine sahip olması en uygundur. Seçim kriterleri, içtihadın yeknesaklığını ve hukukun gelişimini korumak ve teşvik etmek için yüksek mahkemenin kamusal rolünü gözetmelidir.
- g** Bir yüksek mahkemenin genel kurul oturumlarında kabul edilen, kanun yapma biçimindeki soyut (*in abstracto*) "bağlayıcı yorumlayıcı ifadeler" veya "genel görüşler", içtihadın yeknesaklığı ve hukuki kesinlik üzerinde olumlu bir etkiye imkân verirken, devlet erklerinin ayrılığı sisteminde yargının uygun rolü açısından endişelere yol açmaktadır.

- h** İstinaf mahkemelerinin de kanunların yeknesak şekilde uygulanmasını sağlamada önemli bir rolü vardır.
- i** En yüksek mahkemedeki içtihat tutarsızlıklarının bu mahkeme içinde giderilmesini sağlayabilecek mekanizmaların bulunması büyük önem taşımaktadır.
- j** Hukukun belirli alanları için nihai yargı yetkisine sahip birden fazla mahkeme varsa, iç hukukun bu ilgisiz ve bağımsız yüksek mahkemeler arasındaki tutarsızlıkların üstesinden gelmek için resmî veya gayiresmî mekanizmalar sağlaması ve bu tür mekanizmaların birleştirici etkiler üretmesi esastır.
- k** Bir mahkeme önceki içtihadından ayrılmaya karar verdiğinde bu, kararda açık şekilde ifade edilmelidir. Hâkimin konuyla ilgili yerleşik içtihadın farklı olduğunu bildiği gerekçeden çıkarılmalı ve daha önce kabul edilen görüşün neden sürdürülmediği kapsamlı şekilde açıklanmalıdır.
- l** Yakın ve eleştirel bir analiz sonucunda davaların koşullarının ve bağlamının uyuşmadığı sonucu ortaya çıkıyorsa, önceki kararların uygulanabilirliği başka bir davanın olgusal ve hukuki durumlarını kapsayacak şekilde genişletilmemelidir.
- m** Hukukun yeknesak şekilde uygulanmasını sağlamak için yüksek mahkemelerin ve istinaf mahkemelerinin içtihadını raporlamaya yönelik uygun sistem, bir gerekliliktir.

This Project is co-funded by the European Union and the Council of Europe.
Bu Proje, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

TUR

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluş, Avrupa Birliği'ne üye tüm ülkeler dahil olmak üzere 47 üye ülkeden oluşmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

www.coe.int

Avrupa Birliği üye ülkeleri bilgi, kaynak ve geleceklerini birleştirmeye karar vermiştir. Bu ülkeler, birlikte kültürel çeşitlilik, hoşgörü ve bireysel özgürlükleri korurken, istikrar, demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma bölgesi oluşturmuşlardır. Avrupa Birliği, bu kazanımlarını ve değerlerini sınırları ötesindeki ülkeler ve insanlarla da paylaşmaya kararlıdır.

www.europa.eu

